

Boerderijen

om trots op te zijn

VOORSTELLEN VOOR SCHAALVERGROTING IN DE
MELKVEEHOUDERIJ MÉT RUIMTELIJKE KWALITEIT

VOORWOORD

Schaalvergroting in de melkveehouderij in Drenthe: het is een ontwikkeling die al geruime plaatsvindt en die de komende jaren doorzet. Bestaande bedrijfsgebouwen worden groter, er komen nieuwe gebouwen bij. Alle gemeenten in Drenthe hebben met deze ontwikkeling te maken. De vraag is: hoe zorg je ervoor dat het proces van die ontwikkeling zo goed mogelijk verloopt? Dat de melkveehouderijen zo goed mogelijk in het Drentse landschap passen? Melkveehouderijen dus als logisch onderdeel van dat Drentse landschap.

In deze brochure leest u de uitkomsten van het project 'Smaakmakende boerderijen in 't Olde landschap'. Een project van de Natuur en Milieufederatie Drenthe en LTO Noord Drenthe waarin de ruimtelijke inpassing van schaalvergroting in de melkveehouderij centraal stond.

INHOUD

<u>BEDRIJFSONTWIKKELING EN RUIMTELIJKE KWALITEIT ONDER DRUK</u>	2
<u>HET PROCES IN DE PRAKTIJK: DRIE CASES UITGEWERKT</u>	4
<u>ERFINRICHTING, GEBOUWEN EN LANDSCHAPPELIJKE INPASSING</u>	6
<u>SCHAALVERGROTING IN DE MELKVEEHOUDERIJ MÉT RUIMTELIJKE KWALITEIT</u>	8
<u>REGIEROL, BOUWTEAM EN AGRARISCHE BOUWKAVEL</u>	10

COLOFON

Dit is een uitgave van de Natuur en Milieufederatie Drenthe en LTO Noord Drenthe, mede mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage van de provincie Drenthe en Atelier Mooi Drenthe.

Met dank aan:

Pieter Brink, Jan Giezen, Kees de Haan | *architecten*

Simone Bakker, Greet Bierema, Wilfried Reuvers | *landschapsarchitecten*

Fotografie Roelof Bos

Schetsen Greet Bierema, Pieter Brink, Jan Giezen en Kees de Haan

Tekst & vormgeving Studio Guichard

Druk Van Liere

Voor meer informatie:

Judith van den Berg, beleidsmedewerker groene ruimte Natuur en Milieufederatie Drenthe

j.vd.berg@nmfdrenthe.nl Telefoon (0592) 311150

Dries van Rozen, LTO Noord

dvrozen@ltonoord.nl Telefoon (088) 8886666

INLEIDING

De Natuur en Milieufederatie Drenthe en LTO Noord Drenthe werken samen aan de Drentse invulling van schaalvergroting in de melkveehouderij mét ruimtelijke kwaliteit. Samen met agrarische ondernemers, architecten, landschapsarchitecten en ambtenaren van gemeenten en provincie hebben we de ruimtelijke opgave voor de melkveehouderij in Drenthe benoemd. Dat is gedaan in een werkatelier dat in samenwerking met Atelier Mooi Drenthe was georganiseerd.

In het project zijn drie cases doorlopen met ondernemers verkerend in verschillende planstadia, met bedrijven in wisselende Drentse landschappen en in andere gemeenten. Bij elke case was een ander team met een andere architect en landschapsarchitect betrokken. De resultaten uit de cases zijn besproken tijdens een tweede werkatelier, mede georganiseerd door Atelier Mooi Drenthe. Ten slotte zijn de resultaten besproken in een bijeenkomst met wethouders en ambtenaren van Drentse gemeenten.

In deze brochure presenteren we de resultaten van het project. We gaan in op de probleem- en de vraagstelling, de bevindingen van de drie cases en de aanbevelingen. Daarna doen we voorstellen voor een Drentse aanpak bij schaalvergroting in de melkveehouderij mét ruimtelijke kwaliteit en we staan stil bij het vervolg.

Natuur en Milieufederatie Drenthe en LTO Noord Drenthe

December 2011

PROBLEEM- EN VRAAGSTELLING

BEDRIJFSONTWIKKELING EN RUIMTELIJKE KWALITEIT ONDER DRUK

De Natuur en Milieufederatie Drenthe en LTO Noord hebben vanuit een eigen invalshoek samengewerkt in het project ‘Smaakmakende boerderijen in ‘t Olde Landschap’ met elk een eigen probleem- en vraagstelling. U leest ze in dit hoofdstuk. Gedurende het project kwamen beide organisaties samen tot één conclusie: in Drenthe wordt al jaren over ruimtelijke kwaliteit gepraat, maar het begrip ruimtelijke kwaliteit heeft nog onvoldoende invulling gekregen in beleid en uitvoering.

Wat vindt de Natuur en Milieufederatie Drenthe?

De Natuur en Milieufederatie Drenthe ziet als probleem dat schaalvergroting in de melkveehouderij op het moment niet altijd gepaard gaat met ruimtelijke kwaliteit. Bij schaalvergroting wordt nog onvoldoende rekening gehouden met de verscheidenheid aan landschapstypen in Drenthe. Elk landschapstype heeft zijn eigen ontstaansgeschiedenis en daardoor zijn eigen identiteit en samenhang, maar mede door de ontwikkelingen in de landbouw is het onderscheid tussen de verschillende landschapstypen sterk afgenomen. Ook is steeds meer (erf)beplanting verdwenen en bij uitbreidingen ontbreekt vaak een goede landschappelijke inpassing met nieuwe, streekeigen beplanting.

Er verschijnen serrestallen die qua vorm en materiaalgebruik sterk afwijken van traditionele stallen.

Vraagstelling

Verder ontstaat een steeds grotere vorm van gelijkvormigheid; de typische Drentse bebouwing verdwijnt en laat zich niet meer onderscheiden van de moderne bedrijfsbebouwing in andere gedeelten van ons land.

Wat vindt LTO Noord?

LTO Noord ziet als probleem dat ondernemers diverse beperkingen en barrières ondervinden bij het ontwikkelen van hun bedrijf: juridische beperkingen van het bouwblok vergen tijd, geld en procedures. Procedures verlopen veelal moeizaam (rol gemeente, maatschappelijke acceptatie) en de aan de ondernemer gestelde eisen zijn legio (milieu, landschap, dierenwelzijn en dergelijke) en onduidelijk. Door dit stroperige proces worden in de voorbereiding onnodig veel kosten gemaakt en nemen de bouwkosten toe.

De Natuur en Milieufederatie Drenthe vraagt zich het volgende af: de schaalvergroting in de melkveehouderij zal ook in de toekomst plaatsvinden, hoe kan dit op dusdanig wijze gebeuren dat dit leidt tot meer ruimtelijke kwaliteit en aansluit op de identiteit en diversiteit van het Drentse landschap?

LTO Noord vraagt zich af: de schaalvergroting in de melkveehouderij verloopt moeizaam vanwege milieu-, planologische en maatschappelijke eisen en regelgeving, hoe kan dit soepeler?

BEVINDINGEN 1

HET PROCES IN DE PRAKTIJK: DRIE CASES UITGEWERKT

Drie actuele uitbreidingsplannen van melkveehouderijen in Drenthe stonden centraal in het project 'Smaakmakende boerderijen in 't Olde landschap'. Hoewel de bedrijven en de schaalvergrotingsplannen heel verschillend zijn, kwamen de bevindingen toch opvallend overeen. We gaan allereerst in op de procesmatige bevindingen. In het volgende hoofdstuk volgen de bevindingen over het ontwerp van het erf, de gebouwen en de landschappelijke inpassing.

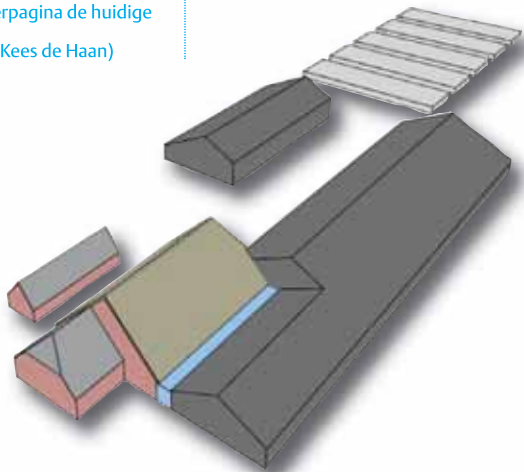
Bestemmingsplan bepalend voor ruimtelijke kwaliteit

Een ondernemer start zijn plannen door zich te oriënteren bij collega-bedrijven, bij stallenbouwers en bij de gemeente. Een stal-
lenbouwer benadert de schaalvergroting met name functioneel en procesmatig. In deze oriëntatiefase krijgt een ondernemer

weinig tot geen prikkels om in zijn plannen aandacht te besteden aan ruimtelijke kwaliteit. Hij neemt bij zijn planvorming het bestemmingsplan als leidraad. Binnen zijn gegeven bouwvlak gaat hij dan puzzelen met zijn opties. Als hij daarvan wil afwijken, om functionele of landschappelijke redenen, kost dat extra tijd, geld en moeilijke procedures en dat is lastig. Het bestemmingsplan blijkt dus in belangrijke mate bepalend te zijn voor de uiteindelijke ruimtelijke kwaliteit.

Het plan passeert verschillende afdelingen op een gemeentehuis. Voor de buitenwereld is dit een onzichtbaar proces waarbij vraagtekens worden gesteld over een optimale interne afstemming. De rol van de gemeente is vooral een toetsende: initiatieven worden

Een uitgewerkte schets van het uitbreidingsplan van melkveehouderij Smid in Dieverbrug. De huidige stal wordt met 70 meter verlengd. Op de foto op de rechterpagina de huidige situatie. (Schets: Kees de Haan)

Het dogmatisch vasthouden aan een maximale oppervlakte van het bouwvlak en de voorkeursuitbreidingsrichtingen in het bestemmingsplan kan leiden tot bouwplannen met een gebrek aan ruimtelijke kwaliteit, zo illustreren de cases.

aan het bestemmingsplan getoetst. Als het past, is het goed. Anders is een beetje bijschaven of een planwijziging nodig. Voor maatwerk is echter een andere houding van de gemeente vereist: van toetsend naar prikkelend en adviserend.

Goed overleg is essentieel voor ruimtelijke kwaliteit

Er is sprake van een goede erfinrichting, wanneer een agrarisch erf niet alleen goed is ingepast in het landschap maar wanneer er ook sprake is van een functioneel erf voor de ondernemer. Uit de drie cases in het project blijkt dat een goed schetsontwerp voor de erfinrichting alleen tot stand kan komen in goed overleg tussen een landschapsarchitect, architect, ondernemer en gemeente. Deze samenwerking voegt daadwerkelijk iets toe bovenop de gangbare planvormings situatie tussen enkel ondernemer, stallenbouwer en gemeente. In alledrie de cases komt het tot een betere ruimtelijke kwaliteit en een minimaal gelijkwaardige zo niet betere functionele inrichting voor de ondernemer. Vroegtijdig maatwerk versnelt tevens het planproces.

De ondernemers zien de meerwaarde van keukentafelgesprekken en de meerwaarde van een architect. Een landschapsarchitect wordt nu wel al eens ingeschakeld, omdat een gemeente in bepaalde gevallen een landschapsplan vereist. Een ondernemer schakelt meestal geen architect in, vanwege onbekendheid met de meerwaarde en het kostenaspect.

De boerderij van Joop en Baukje Smid. Het bedrijf wordt vergroot van 73 naar 120 koeien.

Joop en Baukje Smid | *melkveehouders Dieverbrug*

Joop en Baukje Smid waren een van de drie deelnemende ondernemers aan het project van de Natuur en Milieufederatie Drenthe en LTO Noord. Joop Smid vertelt over zijn bevindingen

‘De keukentafelgesprekken vond ik heel leerzaam, ik heb er andere inzichten door gekregen. De discussies hebben mij aan het denken gezet, maar mij niet alleen. De architect heeft weer praktische opmerkingen van mij meegenomen. Nee, de architect heeft geen invloed gehad op de indeling van de stal, maar ik heb wel zijn adviezen voor de buitenkant overgenomen. Toen ik zelf met de uitbreidingsplannen bezig was,

dacht ik helemaal niet aan kleurstelling of iets dergelijks. Ik dacht, doe maar donkergroen. Maar nu hebben we besloten dat de kleur van de stal antraciet wordt en ook de bestaande stal krijgt nu een donkere kleur. Het bouwteam heeft beslist niet vertragend gewerkt, integendeel. De plannen waren in één keer door de welstandscommissie. Ik kan het anderen dan ook van harte aanbevelen om met een architect en een landschapsarchitect te werken. Het zou mooi zijn als dit een dienst wordt waar melkveehouderijen gebruik van kunnen maken, en dat de drempel voor het inschakelen van een architect zo laag mogelijk blijft.’

BEVINDINGEN 2

ERFINRICHTING, GEBOUWEN EN LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

De drie projectcases kwamen tot een eensluidende conclusie: schaalvergroting is maatwerk en kan niet van achter een bureau worden vormgegeven. In dit hoofdstuk leest u wat de bevindingen waren over de erfinrichting, de gebouwen en de landschappelijke inpassing.

Het oranje dak is opvallend in het landschap aanwezig.

Erfinrichting

Het ontwerp van een melkveehouderijbedrijf begint vanuit de identiteit van de plek. Er kunnen ontwerphandvatten per landschapstype geformuleerd worden, bijvoorbeeld in een Beeldkwaliteitsplan, maar een goede erfinrichting blijkt uiteindelijk altijd maatwerk. Een uitbreidingsplan of bouwblok kan daarom niet enkel van achter het bureau vorm krijgen. Een bezoek aan het bedrijf kan leiden tot nieuwe inzichten die niet in de al bestaande plannen waren voorzien. Uit de praktijk blijkt bijvoorbeeld dat niet in alle gevallen de verkavelingsrichting de meest logische richting is voor het bouwperceel. Het bestemmingsplan is eigenlijk niet ingericht op maatwerk. Bij het maken van een schetsontwerp is niet alleen het landschap en ruimtelijk beleid bepalend, maar ook andere zaken zoals de aanwezigheid van leidingen, een milieucirkel, budget van de ondernemer en dergelijke.

Gebouwen

Het woonhuis c.q. de oude boerderij vormt het hoofdonderdeel, 'de parel', op het erf. Deze heeft meestal als enige gebouw opvallender kleuren en een hogere mate van detail en verfijning.

Zwart als kleur voor de gevels en de daken van de bedrijfsgebouwen sluit goed aan bij de oorspronkelijke zwarte schuren in Drenthe. Zwart komt krachtig over en is niet opvallend in het landschap aanwezig.

Als nieuwe stallen een grote hoogte hebben, dan conflicteert dat sneller met een bestaande boerderij dan een grote oppervlakte. Als de bebouwing in dezelfde nokrichting geplaatst wordt, ontstaat samenhang tussen de bestaande en nieuwe bebouwing.

Landschappelijke inpassing

Landschappelijke inpassing hoeft niet persé op het erf plaats te vinden, maar kan ook in de omgeving gerealiseerd worden. Sleufsilo's kunnen worden ingepast door deze aan de buitenzijde aan te aarden met grond en in te zaaien met gras. In bepaalde situaties kan verdiepte aanleg ook een optie zijn.

Zwarte bedrijfsgebouwen zijn onopvallend in het landschap aanwezig.

Pieter Brink | architect

‘Vaak zie je dat nieuwe stallen op een verkeerde manier te mooi worden gemaakt. Ze zijn meestal groen, met opvallende ramen en de daklijst krijgt een witte kleur. Mensen verwachten misschien dat de stal op die manier wegvalt in de natuur, maar dat is een illusie. Mijn advies: zorg voor uiterst eenvoudige stallen. Hoe eenvoudiger, hoe beter. Een stal moet als schuur dienen. Geen ramen aan de voorzijde, alleen grote deuren. Het materiaal dat je kiest voor de stallen maakt niet zoveel uit, maar maak ze zwart. Zwart is geen kleur en valt weg in de omgeving. Een groot oppervlak van de bebouwing is daarom niet zo'n probleem, maar een hoge stal is dat wel. Maak de hoogte van de stallen

nooit hoger dan de bestaande boerderij, ga uit van het gemiddelde in de omgeving. Als een stal een groot oppervlak heeft, kies dan voor een stal met dubbele kappen. Op die manier gaat de aandacht volledig naar het woonhuis, de boerderij. Dat vormt het centrum van het erf. Dit is van oudsher al zo: de boerderij kreeg opvallende kleuren, de schuren waren zwart geteerd. De kleur groen werd gebruikt voor de gebruiksvlakken zoals deuren en ramen, voor details gebruikte men wit, zoals voor kroonlijsten en kozijnen. Ook nu kun je met een aantal uitgangspunten richting geven voor meer kwaliteit. Dat vind ik dé rol van de gemeente: het proces van kwaliteitsverbetering sturen.’

AANBEVELINGEN

SCHAALVERGROTING IN DE MELKVEEHOUDERIJ MÉT RUIMTELIJKE KWALITEIT

Op basis van de drie cases en het tweede werkatelier dat de Natuur en Milieufederatie Drenthe en LTO Noord samen met Atelier Mooi Drenthe organiseerden, zijn aanbevelingen geformuleerd voor een Drentse aanpak bij schaalvergroting mét ruimtelijke kwaliteit. U vindt ze hier op een rij.

Gemeente is regisseur voor ruimtelijke kwaliteit

De gemeente is de aangewezen regisseur voor ruimtelijke kwaliteit. Zij vervult een loketfunctie: vanaf eerste idee (prikkel), gedurende het proces (toetsen, adviseren, meedenken) tot uitvoering (handhaven). Dit vergt een andere houding en werkwijze van gemeenten.

Eén ambtelijk aanspreekpunt

Een ondernemer verdient één ambtelijk aanspreekpunt (conform Wabo).

Bouwteam adviseert bij planproces

Een bouwteam of kwaliteitsteam zou de ondernemer in de voorkant van het planproces dienen te adviseren met betrekking tot de ruimtelijke inpassing.

Prikkel tot ruimtelijke kwaliteit in oriëntatiefase

De prikkel tot ruimtelijke kwaliteit moet al in de oriënterende fase worden gecreëerd. Ook een subsidie voor inschakeling van een architect kan als prikkel dienen.

Hogere kwaliteit, sneller proces door samenwerking

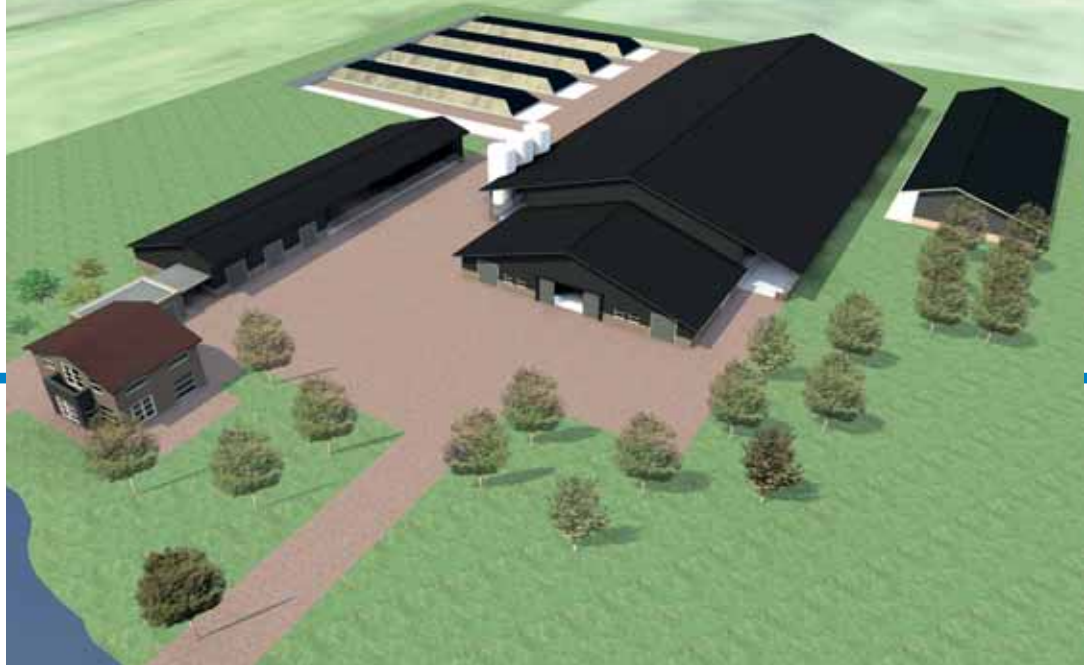
Met een vroegtijdige samenwerking tussen ondernemer, gemeente, landschapsarchitect en architect wordt niet alleen aan kwaliteit gewonnen, maar ook aan snelheid in het planproces.

Ruimte voor maatwerk in bestemmingsplan

Het bestemmingsplan, en dan specifiek de regeling voor het bouwblok, moet ruimte bieden voor maatwerk op zo'n manier dat ruimtelijke kwaliteit in de hand wordt gewerkt.

Het advies is om bij nieuwe stallen de nokhoogte te beperken, bijvoorbeeld door ze te voorzien van meervoudige kappen. (Schetsen: Pieter Brink)

Actieve rol van alle betrokkenen

Elke situatie is anders, elke ondernemer is anders, er is keer op keer maatwerk vereist. De Drentse aanpak zou uit moeten gaan van een stimulerende en actieve rol van alle betrokkenen.

Houd rekening met toekomstige uitbreiding

Bij het maken van een schetsontwerp voor een uitbreiding moet al rekening worden gehouden met een eventuele verdere uitbreiding op de langere termijn.

Maak woonhuis dominant en bedrijfsbebouwing eenvoudig

Het woonhuis c.q. de oude boerderij dient dominant te blijven in de hiërarchie. Bedrijfsbebouwing dient eenvoudig te zijn qua opzet, materiaalgebruik (geen steen en beton) en afwerking.

Beperk de nokhoogte van stallen

Bij nieuwe stallen zou de nokhoogte beperkt moeten blijven tot de gemiddelde nokhoogte die in een gebied gebruikelijk is. De nokhoogte kan bij brede stallen beperkt worden door deze te voorzien van meervoudige kappen.

Maak bedrijfsgebouwen zwart of donker van kleur

Gevels van bedrijfsgebouwen zouden in Drenthe altijd in zwart moeten worden uitgevoerd. Ook voor daken en windveren heeft een zwarte kleur of eventueel antraciet of donkergrijs de voorkeur.

Formuleer ontwerphandvatten per landschapstype

Het is gewenst als gemeente ontwerphandvatten per landschapstype te formuleren (bijvoorbeeld in een Beeldkwaliteitsplan), maar er moet altijd ruimte blijven voor maatwerk.

Voorzie landschapsplan van onderhoudsplan

Het is van belang om een landschapsplan altijd te voorzien van een onderhoudsplan.

Een uitbreidingsplan nader uitgewerkt door Jan Giezen. De boerderij is het hoofdgebouw, de bedrijfsgebouwen zijn niet hoger dan de boerderij en donker van kleur. Er is robuuste erfbeplanting toegevoegd die bestaat uit grote bomen.

VOORSTELLEN VOOR EEN DRENTSE AANPAK 1

REGIEROL, BOUWTEAM EN AGRARISCHE BOUWKAVEL

Op basis van de aanbevelingen zijn drie voorstellen geformuleerd voor een Drentse aanpak voor schaalvergroting in de melkveehouderij mét ruimtelijke kwaliteit. Het zijn eerste voorstellen, waarmee de Natuur en Milieufederatie Drenthe en LTO Noord graag met gemeenten verder aan de slag gaan.

VOORSTEL 1

Gemeente is regisseur bij schaalvergroting

De gemeente vervult een belangrijke rol in de schaalvergroting. Zij is verantwoordelijk voor de bestemmingsplannen en de bouwvergunningen en daarmee voor ruimtelijke kwaliteit in de gemeente. Zij is vanaf het eerste idee op de hoogte (prikkel), gedurende het proces betrokken (toetsen, adviseren en meedenken) tot en met de uitvoering (handhaven). De huidige rol is vaak een toetsende. De regierol voor ruimtelijke kwaliteit vergt daarom een andere houding en werkwijze van gemeenten.

Het is van belang dat de gemeente in het begin van het proces de ondernemer een helder Programma van Eisen, zoals een Beeldkwaliteitsplan, geeft dat uitnodigt tot het realiseren van ruimtelijke kwaliteit. Verder is het wenselijk dat er voor de ondernemer één ambtelijk aanspreekpunt is.

VOORSTEL 2

Formeer een bouwteam of kwaliteitsteam

Uit de cases is gebleken dat de keukentafelgesprekken, waarbij ondernemer, landschapsarchitect, architect en gemeente gezamenlijk schetsontwerpen maken, meerwaarde hebben. Een onafhankelijk 'bouwteam' (of kwaliteitsteam) kan deze kennis en ervaringen ook bij toekomstige plannen voor schaalvergroting in de melkveehouderij inbrengen. De verwachting is dat voortzetting van de keukentafelaanpak leidt tot meer ruimtelijke kwaliteit én snellere procedures.

De gemeente kan de ondernemer adviseren om het bouwteam in te schakelen. Onder verantwoordelijkheid van de gemeente vindt dan op het bedrijf een aantal keukentafelgesprekken plaats. Het is niet de bedoeling om zo'n bouwteam bij elke uitbreiding in te schakelen. Het is aan de gemeente om in te schakelen of inschakelen van het bouwteam in een bepaalde situatie zinvol is.

Het idee is dat het bouwteam een ondernemer in het voorstadium van de planvorming begeleidt bij de planvorming. Het Programma van Eisen van de gemeente moet hiervoor de basis bieden. Een bouwteam maakt een eerste inrichtingsschets en doet aanbevelingen met betrekking tot landschappelijke inpassing en ontwerp van gebouwen. Voor de daadwerkelijke uitwerking kan de ondernemer eventueel zelf nog een landschapsarchitect en/of architect inhuren.

Greet Bierema | *landschapsarchitect*

‘Dé succesfactor bij schaalvergroting is dat alle partijen rond de tafel gaan. In een keukentafelgesprek bespreken we eerst de ‘pijnpunten’ en dan gaan we pas op het erf rondlopen en de mogelijkheden en onmogelijkheden bespreken. Als landschapsarchitect en voormalig boerendochter kijk ik niet alleen naar vormgeving, maar ook naar functies, naar ‘voor’ en ‘achter’. De ordening bekijk ik opnieuw en ook hoe het in de toekomst eruit zal zien. Een landschapsarchitect werkt van groot naar klein, kijkt naar het grotere geheel en naar zichtlijnen. Het zicht op

het voeropslag is bijvoorbeeld nog belangrijker dan het zicht op de stallen. Mijn optiek is dat als je iets toevoegt aan een erf met bebouwing, en dat kan op een boerenerf vrijwel altijd, je iets moet toevoegen aan groen. Doe je dat niet, dan ervaar je dat erf namelijk als kaal. Maar beplanting hoeft niet persé dichtbij het erf te staan en je hoeft een gebouw ook niet te verhullen. Wel belangrijk is dat je goed kijkt naar historische kenmerken en dat je ook beplanting aanbrengt die van oudsher in de omgeving thuishoort. Dus geen coniferen meer, maar vooral diverse grote bomen, een houtsingel, fruitbomen, een eenvoudige haag en gras. Dat is vaak al genoeg.’

VOORSTELLEN VOOR EEN DRENTSE AANPAK 2

VOORSTEL 3

Van bouwblok naar bouwkaavel

Het dogmatisch vasthouden aan een maximale oppervlakte van het bouwblok en de voorkeursuitbreidingsrichtingen in het bestemmingsplan kunnen leiden tot bouwplannen met een gebrek aan ruimtelijke kwaliteit. Voor het realiseren van ruimtelijke kwaliteit is ruimte nodig. Deze ruimte is nodig om gebouwen, sleuf- en mestsilo's goed ten opzichte van elkaar te kunnen situeren en erfbeplanting aan te kunnen leggen. De huidige systematiek van een strak begrensd bouwblok dat volgebouwd kan worden voldoet niet. Het voorstel is daarom om te gaan werken met een agrarische bouwkaavel. Daarbij mag slechts een bepaald percentage bebouwd worden, maar is wel meer ruimte voor het realiseren van een goede erfinrichting.

Schets: Greet Bierema

Jan ten Kate | wethouder gemeente De Wolden

‘Schaalvergroting in de melkveehouderij is een gegeven, de agrarische sector in Drenthe moet ontwikkelingsmogelijkheden hebben. Nu wordt er bij uitbreiding van melkveehouderijen vaak naar de grenzen van het bouwblok gezocht, maar dat blijkt nooit de beste oplossing. Niet voor het bedrijf zelf en niet voor de ruimtelijke kwaliteit. Wat mij aanspreekt in de voorgestelde werkwijze van de Natuur en Milieufederatie Drenthe en LTO Noord is de pragmatische aanpak ervan en het uitgangspunt van een bouwkaavel in plaats van een

bouwblok. Ik ben er voorstander van dat een ondernemer bij de allereerste plannen, nog voordat de eerste schetsen er zijn, naar de gemeente komt. Dan kunnen alle betrokkenen er met een open mind naar kijken en ermee aan de slag gaan. Natuurlijk moet iedereen aan alle regels en procedures voldoen, en als gemeente moet je dat proces zorgvuldig begeleiden, maar ik vind het goed dat alle partijen in dat eerste stadium de intentie naar elkaar uitspreken dat je eruit wilt komen. Binnen de gemeente De Wolden werken we trouwens al een tijdje volgens deze werkwijze als een initiatief strijdig is met bestaand ruimtelijk ordening-beleid. De ervaringen zijn positief.’

HET VERVOLG ...

Het project 'Smaakmakende boerderijen in 't Olde landschap' van de Natuur en Milieufederatie Drenthe en LTO Noord Drenthe heeft concrete voorstellen opgeleverd voor schaalvergroting in de melkveehouderij mét ruimtelijke kwaliteit. Reinder Hoekstra, directeur van de Natuur en Milieufederatie Drenthe en Arend Steenbergen, voorzitter van LTO Noord Drenthe over het vervolg.

Arend Steenbergen: 'In Drenthe gaat schaalvergroting niet over megastallen of intensivering van de melkveehouderij. In 90% van de gevallen gaat het om bestaande gezinsbedrijven die ruimte zoeken om te kunnen ontwikkelen. Dat kan zijn omdat ze biologisch willen gaan werken, zorgboerderij willen worden of aan schaalvergroting willen doen. Vaak lopen ondernemers al jaren met ideeën en vaste gedachten voor uitbreiding rond. Je ziet vaak dat ze hun bouwblok helemaal volproppen. Dit project heeft een paar eye-openers laten zien waar je als agrarische sector ook voor moet openstaan. Als LTO Noord zijn wij behalve belangenbehartiger ook hét platform om deze 'Drentse aanpak' onder de aandacht van onze achterban te brengen. De melkveehouderij gaat in de nabije toekomst veranderen. Onze insteek is: laat het initiatief bij de ondernemer maar gemeenten kunnen die ondernemers uitnodigen om bij dat proces zoveel mogelijk samen te werken met andere partijen. Uit dit project blijkt dat je samen meer bereikt en resultaten boekt.'

Reinder Hoekstra: 'Ik zou het mooi vinden als gemeentelijke organisaties openstaan voor de voorstellen die er in dit project zijn uitgewerkt en dat we deze werkwijze met voorbeeldbedrijven kunnen voortzetten. Het is niet zo dat dé succesformule is geboren, maar de praktijk leert dat deze 'Drentse aanpak' heeft geleid tot betere uitbreidingsplannen.

Reinder Hoekstra (links) en Arend Steenbergen

Ik vind het daarnaast belangrijk dat schaalvergroting in de melkveehouderij in groter verband wordt gezien. Niet enkel op bedrijfsniveau, maar op gemeente- en gebiedsniveau. Ik hoop daarom dat de voorstellen een plaats krijgen in het landelijk gebied in Drenthe. Een goed vervolg op dit project zou kunnen zijn dat er een ontwerp komt van bedrijfsgebouwen die goed in het Drentse landschap passen. De Natuur en Milieufederatie Drenthe heeft als doel om Drenthe (nog) mooier te maken en dat heeft alles te maken met ruimtelijke kwaliteit en schaalvergroting in de melkveehouderij. Wij willen gemeenten in Drenthe daarbij graag ondersteunen.'

OPROEP

Het is nu van belang om ervaringen op te doen met de voorgestelde aanpak. LTO Noord Drenthe en de Natuur en Milieufederatie Drenthe gaan graag samen met een aantal Drentse gemeenten hiermee aan de slag. Op welke wijze kan deze Drentse aanpak van schaalvergroting in de melkveehouderij worden geïmplementeerd en omgezet in beleid? Daarbij vormt de juridische houdbaarheid van een agrarische bouwkaavel een aandachtspunt.

